

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. VI. Romana Cambii de Sfortiis. De justificatione realitatis cambiorum, an ad illam præcise sint necessariae litteræ, ita ust sine illis alia fieri possit probatio, necne. De simulatione ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

in qua emptione debitor, qui onus habet cambian-
di, potest etiam esse in lucro de forte principali;
6 Dictasque provisionum, aliorumque emolumentorum
expensas esse notabiles, experti sumus moderno
tempore in Curia occasione plurium contro-
versiarum super hac materia habitatum, in quibus
compertum est, dictas expensas importare ter-
tiam partem & ultra ipsorum cambiorum.

Minus relevat, pecunias per Marium deberi ex
causa mercium, seu lignaminum, quia cum per
mortem Antonij jam dissoluta esset Societas, ex
tunc idem Marius volens negotium appaltus con-
tinuare, atque merces, aliàs sociales, facere proprias
rectè potuit se constituere ex dicta causa debito-
7 rem in pecunia sub cambijs giranda, donec restituo
sequeretur, ut habetur in eadem Romana pecu-
niaria 5. Junij 1648. Corrado & d. dec. 7. post Salgad.
in labyrint. Romana cambiorum 14. Junij 1649. Du-
noz. eto inter suas decis. 329. alia Romana Cambio-
rum 28. Aprilis 1651. Veroffio & in alijs.

Proit nec relevare videtur Marius, sciente, ac
volente Camillo creditore, pecunias prædictas
convertisse in dictum appaltum, in cujus exercitio
& negotiatione erat continuaturus, undè propte-
rea impossibile erat easdem pecunias per nundinas
gitare, undè cambium sit illicitum juxta decisiones
3 in Romana cambiorum 4. Julij 1642. & 18. Aprilis
1644. coram Peuring., quoniam istæ decisiones in
Curia nullatenus receptæ sunt, neque de eis in foro
aliqua ratio habetur in hac satis frequenti materia,
utpotè continentes juris propositiones in abstra-
cto veras, sed aliquo æquivoco laborantes quoad
applicationem ad factum.

Duæ siquidem sunt species cambiorum, Una est
directa, quia nempe habens pecunias in uno loco,
eisque indigens in altero, vel in nundinis, illas det
campori, vel alteri ut cambiaret, & isto casu si dans
certò sciat recipientem conversurum esse pecuni-
as in alios usus, neque habere modum implendi lit-
teras, ac præstandi pecunias in nundinis, vel loco
convento, tunc intrat difficultas, de qua in allega-
tis decisionibus coram Peuring.

Altera est obliqua continens plures contractus,
Primum nempe & primarium mutui, quod credi-
tor facit debitori de pecunijs in eos usus conver-
tendis. Et secundum mandati, quod idem debitor
dat creditori, vel quod in se suscipit inveniendi ab
alijs summam æquivalentem sub cambijs, & hic se-
cundus modus est frequens & usitatus, neque in eo
intranat deducta in allegatis decisionibus, utpotè
percutientia primam speciem non istam, in qua
non ipsa pecunia cambianda est, sed altera, seu ejus
æquivalens, quod in hac facti specie habetur ex-
pressum, ibi, *dictas pecunias, seu illarum valorem
girandi &c.*

Quo verò ad alterum punctum compensationis,
vel retentionis, puto ex libro retento per Marius
super mercibus vendendis, earumque pretio, stan-
tibus adminiculis in facti nota deductis, sufficien-
tissimè probari damnum, seu jacturam passam in
venditione mercium, seu lignaminum, cum aga-
tur de libro ex conventionem per Marius tenendo,
adminiculato cum copijs partitarum non impug-
natarum à Camillo, undè in hoc nullam habeo dif-
ficultatem.

Prout modicam haberem super puncto com-
pensationis, vel saltem retentionis, quæ ex æquita-
te recepta in Tribunali A. C. & in Curia admitti-
9 tur etiam in casibus, in quibus aliàs de rigore iuris
ratione juramenti, vel processus executivi com-
pensatio non intraret, maxime quia creditum, cu-

jus ratione prætenditur compensatio, vel retentio,
non provenit ex causa omninò diversa, sed ab ea-
dem à qua provenit debitum, cum quo habet con-
nexionem, quo casu facilius intrat compensatio,
quoniam est potius calculus dati & accepti, quam
compensatio ex deductis per Capyc. Litr. dec. 25 n.
23. & consult. 73. num. 27 & 28. & Rot. dec. 74. num.
28. post Merlin. de pignor.

Sed mea difficultas est super insubsistentia cre-
diti, cujus ratione compensatio, vel retentio alle-
gatur, quodque damnum passum in venditione
mercium, seu lignaminum cedere non debeat dam-
no Camilli hæredis Antonij, qui societatem iniit
cum Marco super appaltu.

Societas enim dissoluta fuit per mortem Anto-
nij, undè ex ea de totum lucrum, vel damnum in
futurum contingens ex successiva continuatione
negotij, cessit commodo, vel incommodo Marij
qui potuisset in annis subsequenibus vendere lig-
namina longè majori pretio, & cum lucro, quod
1 totum fuisset suum, ideò ejus debet esse damnum,
quod sentiri non debet ab eo, qui nullum lucrum
sperare poterat Buratt. dec. 336. n. 4. dec. 439 n. 1.

Atque communicatio lucri & damni, non ob-
stante dissolutione societatis, intraret solum in lig-
naminibus jam incisis & repositis de anno 1656 &
sic præparatis durante societate ex deductis per
Buratt. dec. 463. n. 1, non autem circa ea, quæ ob-
venerunt in annis sequenibus, Præsertim stante
dicta novatione, seu conversione pecuniæ prius
positæ in societate in diversum contractum cam-
bij, per quam liquet Marius suscepisse totum ne-
gotium in se, ita ut totus casus inde contingens
lucri, vel damni respectivè sit solum suum, undè
solus concursus prætendi potest in damno, quod
obvenit in negotio jam acto, seu præparato de an-
no 1656. non autem in annis subsequenibus; At-
que saltem negari potest hoc esse turbidum & illi-
quidum, quod sufficit, ut non intret compensatio,
vel retentio ut habetur dec. 225 p. 8. rec. & dec.
92 p. 9. Romana pecuniaria 19. Januarij 1646. 7. Junij
1647. & 10. Februarij 1648. coram Corrado, et in alijs
frequentior.

Neque dici potest, quod ex conventionem tene-
di librum, ac dandi iustificationes super venditio-
nibus lignaminum, desumi possit continuatio ne-
gotij socialis ex quadam tacita societate per hæ-
redem renovata, cum ex instrumento pateat id so-
lum conventum esse pro cautela & securitate Ca-
milli dantis pecuniam ad cambium, ut ita scilicet
reddatur tutus de bona administratione negotij,
quodque pecunie exinde retrahendæ in alios usus
non convertantur, et hanc dixi mihi videri verita-
tem.

ROMANA
CAMBII DE SFORTIIS
P R O
P R I N C I P E L U D O V I S I O
C U M
C A R D I N A L I S F O R T I A .

*Casus decisus per Rotam pro Ludovisio,
pendet revisio.*

De justificatione realitatis cambiorum, an
ad illam præcisè sint necessariæ litteræ,
itaùt sine illis alia fieri possit probatio
negnè,

De simulatione personarum in isto contractu, & an illa facultas, quæ data est mercatori, cum quo initus fuit contractus, suffragetur alteri non mercatori, cui creditor jura cesserit, seu ad cujus commodum mercator ab initio sub ipsius simulato nomine contraxerit.

De cambijs limitatis sub conventionem, ut in casu moræ, seu in alterum eventum cesset limitatio, & cambia debeantur ad rationem currentium. An facta casu talis conditionis, requiratur nova intimatio, seu interpellatio debitoris.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**acti series.
- 2 De oppositionibus adversus cambiorum cursum, & cambij validitatem.
- 3 De conclusione quod invalida sint cambia, ubi creditor certo scit debitorem non posse cambiare remissivè.
- 4 An cambia justificentur per libros camporis negativi.
- 5 Pro justificatione sufficiunt litteræ redditus.
- 6 De modo justificandi spaccia, & quando leviores probationes sufficiant, ita ut libris etiam sit deferendum.
- 7 Litteræ an sint necessariae ad realitatem cambiorum, & quatenus sic, an illa possint aliàs justificari.
- 8 De pluribus adminiculis, ex quibus etiam amissis litteris probetur realitas cambiorum.
- 9 An ille, cui data est facultas cambiandi continuare possit girum post cessionem alteri factam.
- 10 An cambia per nobiles exerceri possint.
- 11 Quando cessio verè non sit talis, sed potius declaratio veritatis.
- 12 An & quando non obstante facultate cambiandi requiratur nova intimatio debitoris.
- 13 De cambio limitatio qualem speciem contractus contineat, & an differat à currenti.
- 14 Confessio parvium quales defectus in cambio sanet.

DISCURSUS VI.

PECUNIAS Cardinalis Ludovisi Ludovisi ab Urbe absentis in summa scutorum 15. m. circiter existentes in Banco illorum de Acciaiolis & Martellis in Urbe negotiatorum, iidem ne otiosas tenerent, ex generali mandato forsàn per Cardinalem, vel eius ministros attributo, dederunt ad cambium limitatum in consueta forma cambij obliqui Duci Mario Sfortiæ, quod scilicet si cambiorum interesse quamdam conventam summam singulis annis excederet, illud plus censeretur ei remissum, ac peti non posset, sub pacto, vel debitore deficiente in quolibet semestre à solutione ejus, quod importarent cambiorum fructus, seu intersuria tunc cessare deberet dicta limitatio, ita ut deberentur cambia currentia, qua conditione forsàn in primo semestri, ut istorum Baronum & Magnatum consuetudo est, purificata, eadem ratio bancaria continuavit cambiorum girum, constituendo in singulis nundinis dictum Ducem debitorem ad rationem cambiorum currentium, usque quo facta per eum venditione Barberinis Oppidi Vallis Montanæ cum annexis, ex illius pretio satisfactum fuit omnibus creditoribus, inter quos fuit Princeps

Ludovisius dicti Cardinalis germanus frater & hæres, ad quem mercatores prædicti, paulò post præfatum contractum initum, declaraverant omne illius commodum & incommodum spectare, ipsis nudum nomen habentibus, eidemque proinde omnia & quæcumque jura cedentibus, cui Principi soluta fuerunt scuta 22. m., quantum importare supponebatur debitum fortis & cambiorum medio tempore decursorum.

Quia verò omnes creditores de dicto pretio satisfacti, juxta stylum Congregationis Baronum, per quam seu per Thesaurarium cum facultatibus dictæ Congregationis venditio facta fuerat, se obligaverant, vel respectivè cautiones dederant de restituendo acceptam pecuniam prioribus et posterioribus, idcirco istius obligationis vigore, post aliquod temporis intervallum, Princeps Burghefius tanquam creditor anterior, à dicto Principe Ludovisio avocavit scuta circiter 4 m. ac successivè quidam alij anteriores alias fecerunt avocationes, quapropter ut de summis avocatis se reintegraret, stante insufficientia hæreditatis dicti Ducis Marij interim defuncti, judicium instituit coram A. C. contra Cardinalem Sfortiam eiusdem Ducis germanum fratrem & infolidum obligatum, qui opponens de non justificatione cambiorum ob non exhibita in actis spaccia, à Prælo per A. C. deputato sententiam absolutoriam reportavit, à qua commissa per appellationem cauta in *Rota coram Melrio*, datoque dubio. *An constaret de credito, quod debeatur, sub die I. Julij 1678.* Affirmativa prodijt resolutio ad favorem Ludovisi creditoris, confirmata in altera disputatione habita super nova audientia 24. Martij 1664. *coram Oratorum in locum Melrii*, interim ad Episcopum assumpti subrogato, coram quo pender revisio ob audientiam denuò elargitam.

Reflectendo autem ad veritatem, dum præsertim de istius examine agebatur, tam in congressibus advocatorum, quam in disputationibus habitis coram quodam Cardinali communi amico, in quem oretenus partes controversiæ decisionem remiserant, licet enim altera pars istius judicio ad favorem huius declarato acquiescere noluisse, credebam justas esse resolutiones Rotæ, ac successivè injustas debitoris oppositiones, quæ plures erant.

Prima nempe super cambij invaliditate, ex eo quod creditor certò sciret debitorem non posse acceptas pecunias cambiare, ac litteras in nundinis implere juxta *decis. in Romana cambij 18. Aprilis 1674* & *18 Januarij 1645. coram Peuting.*; Altera quod non constaret de cambiorum realitate ad formam *Constit. 18 Pij V.*, dum non docebatur de spaccijs legitimè recognitis; Tertia quod dum cambium initum fuerat cum dictis negotiatoribus, istique ad paucos dies illud cesserant Cardinali Ludovisio non negotiatori, cessaverat facultas, quam debitor cedentibus dederat in cessionarium non transmissa; Et quarta quod in omnem eventum prætendi non possent cambia currentia, sed solum limitata juxta primam conventionem, non obstante pacto prædicto, ut in casu non factæ solutionis statuto tempore cessaret limitatio, quoniam dicebant rei conventi defensores, ad hunc effectum necessariam fuisse intimationem, seu novam interpellationem, ob quam debitor sciret se gravioribus usuris esse subjectum, Nulla tamen ex dictis oppositionibus subsistentiam habere videbatur.

Quatenus enim pertinet ad primam, cum tunc penderet in Rota gravissima causa in *Romana locationis vena ferri, de qua hoc tit. disc. 24. & sub tit. de usur. disc. 4. & sub tit. de Regal. disc. 117.*, expediebat Ludovisio dictas decisiones canonizari, cum ita longè major utilitas ei resultrasset in dicta alia causa, sed reverà istud motivum nullius erat momenti, quoniam dictæ decisiones, licet expressè non revocata, implicite tamen ab initio fuerunt habitæ pro circumscriptis, ut advertitur supra *disc. 3* atque in pluribus causis ego practica vi.

Quoverò ad secundam, quamvis scribendo more advocati dicerem sufficere debere libros dictæ rationis bancariæ dictorum cambiorum girum justificantes, stante pacto expresso, ex communi Notariorum stylo in omnibus hujusmodi contractibus apponi solito, quod solis libris mercatoris stari debeat, Quod pactum attendendum esse ac ita ubique servari, præsertim in Civitate Januæ, quam sæpius cambiorum parentem & magistram appellat & testatur *Turr. de cambij. disp. 3. q. 10. n. 12.*, plenè cæteris allegatis probat *Rovit. conf. 103. n. 2. lib. 2.*, quia non prohibetur debitor in ejus præjudicium creditoris fidem sequi.

Nihilominus in hoc nullum constituebam fundamentum, quia cum periculosum sit in materia usuraria solius creditoris vel ejus confidentiarij fidem sequi, dum ita de facili fraus usuris fieri possit, atque cambium siccum exerceri, idcirco Rota nunquam hujusmodi propositionem recipere voluit, sed semper necessariam credidit justificationem per ipsa spaccia seu litteras ex deductis *dec. 636 apud Merlin. & latius dec. 132. par. 6. rec.*, atque hoc jure passim vivitur in Curia, in qua, præsertim in Rota rigorosius fortè quam par est in hujusmodi materia proceditur, & habetur in *Romana pecuniaria de Benettis hoc eod. tit. disc. sequen.*

Est quidem verum, quod non requirantur omnes litteræ accessus & recessus, sed istæ tantum vulgò nuncupatæ *del ritorno* judicantur sufficientes, cum aliæ ita per necessarium antecedens supponantur, ut sæpius eadem Rota firmavit *apud Merlin. d. decif. 636. num. 2. & 3. Rojas decif. 458. num. 2. decif. 302. num. 2. par. 4. rec. decif. 274. num. 6. par. 5. decif. 171. num. 1. par. 7. Romana discussio- nis 26 Junij 1630 coram Coccino*, cum alijs in prima hujus causæ decisione *coram Melio*, in qua favore creditoris prodijt resolutio, sub ea tamen conditione, quod dictæ litteræ recessus jam exhibitæ deberent formiter recognosci, ut post editam decisionem, non sine magno hujus partis incommodo, dum non agebatur de facto recenti, sequutum fuit.

Super hac autem recognitione, in alijs disputationibus habitis *coram Orator a subrogato*, tam antè quam post decisionem coram isto editam, videbatur apud aliquos ex DD. non levis esse difficultas, ob aliquas exceptiones, quæ dabantur contra personas testium; Verùm inspecta etiam veritate mihi difficultas non videbatur considerabilis, quoniam quæcumque exceptio, quam testes patenterentur, sanata seu suppleta remanebat ex multis circumstantijs, quæ in reliquis Europæ partibus & Tribunalibus, etiam singulariter reputantur sufficientes ad probationem, ut præsertim sunt, libri mercatoris benè & mercantiliter tenti ex supra allegatis; Ideoque attenda etiam dicta rigorosa opinio, sufficere indubitanter debent pro adminiculis quamcumque exceptionem suppleantibus, ut in specie de libris unitis cum literis habetur *apud Buratt. decif. 603. Merlin. d. dec. 636. & practica tum*

fuit in *d. Romana cambij disc. 1.* in qua ad spacciorum adminiculum in simul unita; Quicquid enim fuit extrajudiciali relatione Periti, quod libri essent benè & mercantiliter tenti, quamvis in alia instantia *coram Priolo* opus fuerit illa exhibere, ut ibi.

Quinimò etiam si istæ litteræ repertæ non essent, adhuc absolute dicebam ad justificationem sufficere tot adminicula in simul unita; Quicquid enim fit, an ad realitatem cambiorum omninò necessaria sint spaccia, vel illa possint alio modo probari, Admissa etiam prima opinione, quam constanter sequitur *Rota*, ut ad ipsam realitatem omninò requirantur litteræ, Attamen quando illa amitterentur, seu alias casu perirent, præclusa non videtur via, earum veritatem per alias probationum species justificare, etiam adminiculativas, ubi præsertim non agitur de facto recenti, ut in præsentibus, dum agebatur de facto annorum triginta circiter, quoniam probatio alias quam per litteras non percutit ipsa cambia eorumque realitatem, sed percutit probationem ipsarum litterarum, ut per *Turr. in addit. add. 35. post ejus tractat. lit. F.*, & sentit *Rota apud Seraph. decif. 946. & decif. 70. num. 4. cum seq. par. 6. recent.*, Atque ubi non haberetur auctoritas, satis abundare videretur ipsa ratio naturalis, ubi præsertim agitur de facto potius antiquo quam recenti, ac de negotio jam finito per subsequutam solutionem, quo casu etiam debitoris confessionem aliàs in hac materia non sufficientem ex deductis *decif. 69. par. 9. recent.* passim recepta, ex adminiculis omninò admittendam esse, dicebam in *Romana pecuniaria de Benettis disc. seq.*

Cum enim istæ litteræ confici soleant per parvas schedulas, atque sequuta jam solutione, & sic sopito negotio, ut plurimum negligantur, ubi præsertim notabilis temporis silentium accedit, Hinc proinde possent infinitæ fraudes committi, atque totus mundus litibus involvi, dum debitores præsertim decocti, in quibus frequentius viget malitia & livor inexplicabilis contra creditores, seu ardens desiderium redeundi ad priorem fortunæ statum, Undè toti insistant in revolvendo cartas veteres, ita possent hujusmodi litteras, quæ negligantur, occupare ac lacerare, deindeque omnium cambiorum solutorum repetitionem cum nimia facilitate obtinere, quo nil absurdius.

Ideoque occasione istius & aliarum causarum, frequenter dicere solebam, me laudare quidem Rotæ zelum non sequendi aliorum Tribunalium laicalium opinionem, ac praxim in deferendo super cambiorum justificatione cum solis creditoris vel ejus confidentiarij libris, seu partium confessionibus, ob usurarium fraudem; quæ inesse potest, sed non videri commendabile adeo mordicus desiderare litterarum existentiam, præsertim in casu dictarum circumstantiarum, cum Rotæ opinio intelligenda veniat discretè ac spectato fine, ob quem illa tenetur, cum hoc non sit sacramentum aliàs non conficiendum nisi cum forma præfinita.

Adminicula verò quamplura in præsentibus urgebant, etiam sine litterarum existentia omninò idonea, Primum nempè resultrabat ex libris benè & mercantiliter tentis prædictæ celebris & probatissimæ rationis bancariæ, stante præsertim pacto, ut eis stari deberet; Si enim in sensu magis communis opinionis extra Curiam frequentius recepta, isti soli sufficiunt ad probationem ut supra, multo magis sufficere debent pro adminiculo, pro quo illi satis considerati fuerunt *apud Merlin. d. decif.*

decis. 636. *Burati*. dicta dec. 603. num. 6. decis. 212. n. 1. post *Zacch.* de oblig. & sepius in alijs.

Secundò registra seu scartafaccia, pro adminiculo etiam admilla per *Rotam* decis. 304. num. 2. pa. 4. recent. decis. 35. post *Turr.* & dicta decis. 603. *Burati* n. 3.; Tertio solutio effectiva provisionum facta dictis probatissimæ fidei negotiatoribus, conspicua etiam nobilitate pollentibus, in quibus proinde præsumendum non erat delictum furti speciem redolens, accipiendo provisiones pro cambiorum giro & spacciorum transmissione cum formali retentione scripturæ, nisi prædicta omnia verè sequuta essent; Quartò earumdem litterarum geminata productio judicialis, quæ facta in actis reperiebatur adversus alios creditores quamvis posteriores ab ipso solutum avocare prætendentes, sub prætextu, quod se non probaret creditorem, cum subsequuto exinde effectu, quod scilicet productis litteris prædicti creditores destiterunt; Et demùm non leve adminiculum resultabat ex ipsa subsequuta solutione; Licet enim ista non sit apta ad sanandum usuræ vitium, benè tamen apta reputanda est ad inducendum adminiculum veritatis crediti, cum non de facili præsumatur solutio ejus quod non debetur, ut in specialibus terminis cambiorum ponderatum fuit in *Romana* seu *Cuniaria* 14. Junij 1646. & 7. Junij 1647. coram *Corrado* quarum secunda est decis. 74. num. 29. p. 10. recent.; Accedente potissimum longæva acquiescentis annorum circiter 30. quæ omnia adminicula, ubi etiam singulariter considerata suas pati possent difficultates, rem in tuto ponere videbantur infimul unita cum conlucta regula, ut *singula quæ non prosunt* &c.

Quoad tertiam oppositionem, totum constituebatur ex adverso fundamentum in *Romana* seu *Florentina* Cambiorum 3. Junij 1650. coram *Corrado* & *Et Dominice* mature discussa impress. dec. 44. pa. 11. recent., ubi quod cedens post factam cessionem nullum jus amplius habeat in jure cesso, indeque inferebatur, quod non potuerint dicti negotiatores eorum nomine cambia girare, cumulando ad idem deducta per *Surd.* cons. 21. num. 36. *Mastrill* decis. 143. num. 12. *Vames* cons. 61. num. 11. & num. 9. centur. 2.; Verùm hoc satis leve videbatur fundamentum, quoniam dicta decisio coram *Corrado* loquitur in casu, quo mercator cedens, verè & realiter ab initio cambium contraxerat nomine proprio, ita ut suum esset nomen debitoris, quod deinde in toto vel in parte alteri cesserit per viam formalis translationis dominij, istud à se abdicando, & in alium omninò transferendo, quo etiam casu cedentis inhabilitas, seu prohibitio procedit in gratiam & favorem ipsius cessionarij, nè eo invito, vel in ejus præjudicium quicquam agere valeat, Atque istum effectum percutiunt allegatæ auctoritates, non autem ut ipsi assistat, ac jura cessa ad cessionarij commodum prosequatur & foveat, cum hoc nullibi prohibitum habeatur, neque debitoris cessi intersit, an cambij prosequutio sub unius vel alterius nomine fiat; Et ex qua ratione passim habemus receptam propositionem, in prima præferatim hujus causæ decisione firmatam, super licita simulatione personæ.

Et licet scribentes in contrarium ponderarent cambiorum usum exerceri non potuisse per cessionarij tanquam Magnatem, & personam nobilem, eo modo quo exerceri poterat per mercatores ex deductis per *Otalor.* de nobilit. c. 5. par. 2. n. 25. per text. in l. nobiliores Cod. de commerc. & mercat., Attamen dicebam id procedere,

quandò ageretur de illis usuris, quæ ex more regionis tolerantur in solis mercatoribus ob mercantilem qualitatem, qua cessante, cessare dicatur causa proxima & immediata ipsarum usurarum productiva tanquam conditio, sine qua non, ut practicitur in Hispanijs, ubi mercatoribus aliqua conceduntur, quæ privatis denegantur, secus autem ubi agitur de cambijs, quæ etiam ad favorem infantium mulierum, & quorumcumque privatorum exerceri possunt, quinimò & non improbabiler etiam ad commodum clericorum, ut habetur in *Rom. Cambij de Biscijs* hoc eod. tit. disc. 18.

Verùm in hac facti specie omnis difficultas cessabat, quoniam non versabamur in terminis cedentis & cessionarij juxta casum in allegata decis. 44. par. 11. recent., ita ut cambium ab initio substantiatum esset in dictis creditoribus, qui deinde illius dominium transfulerunt in cessionarium, ut erat in casu dictæ decisionis, sed in casu diverso, quoniam cedentes propriam pecuniam non crederunt, neque proprio nomine, & ad proprium commodum, sed ex tunc & ab ipso initio alienum negotium sub eorum simulato nomine gesserunt, ita ut ob non prohibitam personæ simulationem, actus ab initio substantiatus esset cum illo, ad cuius commodum, & de cuius pecuniis initus est; Illa verò, quæ per modum loquendi seu explicandi veritatem dicitur cessio triduo post à dictis negotiatoribus facta; revera non est cessio translata faciens operationem immutandi personam creditoris, ac transferendi nominis cessi dominium ab uno in alterum, sed potius est recognitio veritatis, & bonæ fidei pro cautela commodatarij, declarando id quod ab initio gestum est, ad effectum scilicet nè tractu temporis ipsorum negotiatorum hæredes, vel creditores illi controversiam movere possent, undè propterea di. dec. 44. par. 11., penitus extranea erat à casu; Aliud enim est cedere, ac de novo disponere, aliud verò est declarare, quoniam qui declarat nil facit de novo, nec disponit, sed tantum quid jam ab initio factum sit, vel insit aperit, ad instar excutientis grana à spicis, quo exemplo utitur text. in l. adeo 7. §. cum enim grana ff. de acquiren. rerum dominio, Undè propterea receptum habemus, quod donator, vel alter contrahens, qui non potest retractare actum, attamen potest declarare, ut pluries in sua materia sub tit. de donationibus.

Demùm quoad quartam & ultimam objectionem novæ specialis interpellationis pro faciendo transire cambia ex limitatis ad currentia; Scribentes pro debitore constituebant fundamentum in *Romana* Cambiorum 3. Julij 1618. coram *Manzanedo*, cum qua processum fuit in *Rom. census* 3. Apr. 1655. coram *Duno* etto, in quibus firmatur, ut ultra eam primam intimationem, quæ necessaria est, ut creditor in mora debitorem constituat, atque in ejus damnum sumere possit pecuniam ad interesse ubi etiam à debitore creditori in certum eventum concessa esset facultas capiendi pecuniam ad cambium, adhuc altera intimatio requiratur, per quam debitor certificetur creditorem uti velle sibi concessa facultate, illumque ponendum esse sub gravioribus usuris, quasi quod alias credere potuerit eum non esse tali facultate usurum, juxta ea, quæ in proposito intimationis distinguendo plures casus, habentur supra in dicta *Romana* Cambiorum discursu 2.

Sed pariter hoc fundamentum nullius roboris videbatur, cum decisio in *Romana* Cambiorum 3. Julij 1618. coram *Manzanedo* sit in suo casu vera,

vera, cum aliquo tamen æquivoce intellecta in dicta Romana Censu coram Dunozerro, quæ est in causa, de qua hoc eod. tit. disc. 16. In dicta siquidem prima decisione Manzandi, quæ est hujus conclusionis originaria & magistralis, agebatur de conventionem inita inter Capitulum S. Mariæ in Via¹³ lata, & quemdam affectuarium casalis, seu aliorum bonorum ejusdem capituli, ut in eventum in quem conductor, seu affectuarius prædictus pensiones statuto tempore non solveret, licitum esset Capitulo in ejus damnum capere summam æquivalentem ad cambium & recambium, Unde agebatur de faciendo transitum de uno contractu ad alterum, ac de una specie debiti ad aliam, quia dum ille erat debitor pro pensionibus, & sic pro debito non usurario, ita fiebat debitor pro cambio, & sic pro debito usurario, & à communiter contingentibus damnofo, & in hoc dicebam, quod bene id procederet ex dicta ratione credulitatis quam debitor habere potuit, quod creditor usurarius non esset sibi concessa facultate, quodque si scivisset, curasset celeri, ac prompta solutione hoc damnum evitare: sed hoc nil commune habet cum casu controverso quoniam in jure non habetur distinctio cambij limitati à cambio currenti, ita ut contingat dari dictam debiti transmutationem, seu transitum de una debiti specie ad alteram, sed unum & idem est cambium reale, à sicco solum contradistinctum, per quod de sui natura currit interesse eventuale resultans à valore aggij, & ab expensis provisionum ut in præcedentibus deductum habetur.

Limitatio autem dicti interesse, ob quam vulgò dicimus cambium limitatum, contradistinctum à currenti, non continet diversam naturam contractus, seu cambij, sed est quædam remissio, seu condonatio, quam creditor debitori facit de eo pluri, quod interesse prædictum importare posset, quia nempe eventualitas faceret, ut cambiorum intersuria ascenderent ad decem pro centenario, quæ integra creditor licite exigere posset, contentatur tamen ex eis remittere partem, solumque exigere ad quinque vel sex &c. juxta casum text. in l. pecunia 9. §. i. ff. de usuris, ubi explicite habetur licitum reputari pactum, ob quod creditor ex usuris alias licitis & debitis remittat debitori partem sub certa conditione, qua non impleta intendit exigere totum, cum in casu contraventionis nil illicitum fiat, neque aliqua debitori injuria inferatur, sed solum auferatur illud beneficium, quod creditor poterat non facere, ac alias non nisi sub ea conditione facere voluit, & sic non est neque poena, neque subjectio rigorosioribus usuris, seu transmutatio crediti de una specie ad alteram, sed solum subtractio beneficij, seu resolutio donationis ob non implementum juxta terminos text. in l. i. Cod. de condit. quæ sub mod., & habemus frequens in materia pensionis Ecclesiasticæ juxta casum, de quo apud Burratt dec. 528. & 617 & habemus proxim quotidianam; Frequenter enim pensionarii commiserantes Titularibus, desiderantes tamen punctualem solutionem illius ratæ, quæ convenitur, condonant pensionis partem, sub lege & conditione solvendi in ipsa die cuiuslibet cedentis termini, alias quod reductio habeatur pro non facta, sed integra pensio debeatur, & hic est casus; Unde propterea huius præcisi pacti validitatem & observantiam tanquam absolutam habuit Rota in Romana Cambij 14. Februarij 1658. coram Penting., cum qua processum fuit in dictis huius causæ decisionibus, atque ita passim practicatur, cum nulla videatur urgere ratio, quæ prohibeat.

Licet enim Curia Romana non admittat illa pacta rescissoria, quæ in Regno practicantur in contractibus censualibus, ut debitor deficiente à solutione fructuum, quos ibi tertias vocant, per duos vel tres terminos liceat rescindere contractum, ac repetere etiam sortem, ex ijs, quæ de hoc non semel habentur in sua materia sub tit. de Censibus, Nihilominus hoc provenit à Bulla Pij V. de censibus, per quam irritantur omnia pacta sortis repetitionem invito debitor inducentia, Sed cessante lege particulari, quæ id prohibeat, nil remanet prohibitorium, quoniam qui potest non donare, vel non remittere, prohibendus non est, donationem vel remissionem facere sub conditione certi implementi & non aliàs, quoties exinde usus fructus non resultet, neque aliquod illicitum à suffocato debitor extorqueatur.

Præterea quatenus ad prædictas duas ultimas oppositiones pertinet, mutationis scilicet personæ creditoris, ac transmutationis quantitatis cambiorum, neutra ipsarum percutiebat cambij substantiam, seu validitatem, quoniam si ab initio illud initum esset directè & immediatè cum hoc cessionario, seu commodatario absque aliqua limitatione, sed sub conventionem cambiorum currentium, absque dubio, data realitate cum requisitis Bullæ Pij, actus esset licitus, unde totus defectus consistit in deficiente voluntate debitoris mandantis, non autem in intrinseca infectione ipsius actus, quo posito, de plano resultat per contrariam voluntatem ipsiusmet debitoris hujusmodi defectum remanere sanatum, quoniam ex ijs quæ habentur in Romana pecuniaria pro Benettis discurs. seq. & in Ravennaten., seu Faventina Cambij discurs. 12. confessiones vel alia facta partium nullius operationis reputantur ad sanandum intrinsicum defectum resultantem à juris dispositione, supplendaque illa requisita, quæ lex desiderat pro tollenda usura, quam intrinsecè malam & illicitam, partium confessio, vel aliud factum reddere non potest validam & licitam, Secus autem in ijs, quæ non illicita nec prohibita, prætenduntur indebita ex deficiente voluntate contrahentis, quoniam istius diversa agnitio, vel declaratio hunc defectum tollere potest; Et hic erat casus, dum debitor integrum debitum jam agnoverat & solverat, atque præsens disputatio percutiebat solum reintegrationem illius ratæ solutæ, quam creditor anterior avocaverat.

ROMANA
P E C U N I A R I A
DE BENETTIS
P R O
B E N E T T I S
C U M
N I G R O N I S.

Causa decisus per Rotam pro Nigronis.

De justificatione cambiorum jam solutorum, An fieri possit per confessionem, aliaque adminicula, & aliàs quam scripturarum ipsarum litterarum, seu spacciatorum, quomodo & quando.

S. U. M.